

W każdym razie ani konstytucje ani zwyczajne ustawodawstwo żadnego z tych krajów nie nakłada na rządy obowiązku „postępowania zgodnego z wymogami polityki koniunkturalnej” i do interwencji w razie niekorzystnego przebiegu koniunktury, jak to czyni projekt zmiany art. 109 konstytucji NRF¹⁶.

Wypada w końcu zauważyć, że ustawy stabilizacyjne wywołają głębokie zmiany w dotychczasowym liberalnym systemie gospodarczym wprowadzając w pewnym zakresie nie tylko programowanie, planowanie inwestycji publicznych i wieloraką ingerencję w gospodarkę prywatną, lecz implikują również pewne zmiany dotyczące federacyjnego ustroju NRF. Szeroka autonomia, zwłaszcza finansowa, krajów federalnych zostanie poważnie ograniczona na rzecz władzy centralnej, co w dalszym rozwoju stosunków między władzą centralną a władzami krajowymi może doprowadzić w końcu do podważenia samej zasady federacyjnej ustroju.¹⁷

Te możliwości zmian ustrojowych w dalszej perspektywie wydają się szczególnie interesujące o tyle, że rozwój centralizmu w NRF sprzyjałby, jak się można obawiać, raczej rozwojowi agresywnego nacjonalizmu niż internacjonalizmu i pacyfizmu. Według pierwotnych projektów rządowych, ustawy stabilizacyjne miały wejść w życie z początkiem roku 1967, jednak wskutek kryzysu rządowego, jaki wybuchł w jesieni 1966 r., sprawa została odłożona i do początków marca 1967 r. ustawy nie zostały jeszcze uchwalone przez parlament. W międzyczasie, na skutek szerokiej dyskusji publicznej na temat ustaw, rząd zmodyfikował nieco swój projekt w szczegółach, nie naruszając jednak jego istotnej treści i znaczenia.

Tadeusz Krajczycki

POLITYKA INTEGRACYJNA W PRZYGOTOWANIU ZAWODOWYM MŁODZIEŻY W KRAJACH EWG

1. Uwagi wstępne

Już w momencie utworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) problem szkolenia zawodowego młodzieży stanął w centrum uwagi polityki zatrudnienia krajów „szóstki”. Znalazło to swój wyraz w postanowieniach traktatu rzymskiego, które weszły w życie 1 I 1959 r. Art. 128 tego traktatu brzmi:

„Na wniosek Komisji i po zasięgnięciu opinii Komitetu Gospodarczego i Społecznego, Rada ustala ogólne zasady, dotyczące wprowadzenia w życie wspólnej polityki w dziedzinie kształcenia zawodowego, która przyczynić się może do harmonijnego rozwoju zarówno gospodarki wewnętrznej państw będących Członkami Wspólnoty, jak i Wspólnego Rynku.”¹

Zainteresowanie tym problemem wynika z sytuacji na rynkach pracy w krajach członkowskich EWG, jaka panowała nie tylko w okresie powstawania tej organizacji, ale i panuje nadal. Znaczny wzrost gospodarczy tych krajów powodował i powoduje poważny przyrost zatrudnienia i wzrost popytu na siłę roboczą. Częściowo problem ten rozwiązuje się na drodze zwiększenia wydajności pracy. Głównym jednak źródłem zaspokojenia popytu na siłę roboczą jest imigracja z in-

¹⁶ „Der Volkswirt” nr 37 z 16 IX 1966.

¹⁷ Por. S. Albinowski, *Za kulisami ustawy*, „Życie Warszawy” nr 249 z 17 X 1966.

¹ *Traktat w sprawie utworzenia EWG (Rzym, 25 III 1957)*. „Zbiór Dokumentów” nr 5/1957, s. 1040.

nych krajów. Należy tu jednak zaznaczyć, że w wyniku szybkiego postępu techniki, wzrastający popyt na siłę roboczą dotyczy w dużej mierze kadr kwalifikowanych. Biorąc pod uwagę fakt, że imigranci rekrutują się przede wszystkim z rzęsy bezrobotnych bez zawodu i kwalifikacji, staje się rzeczą oczywistą, że nie są oni w stanie rozwiązać problemu niedoboru sił wykwalifikowanych.

Najostrzej problem ten wystąpił w NRF, Holandii i Francji, gdzie na skutek silnego wzrostu zatrudnienia, a tym samym znacznej likwidacji bezrobocia, nie można było korzystać z własnych rezerw siły roboczej i koniecznością stało się jej sprowadzanie z krajów trzecich i stowarzyszonych. Z państw EWG jedynie Włochy posiadają jeszcze własne rezerwy siły roboczej. Zwłaszcza część rolnicza południowych Włoch cierpi dotąd na nadmiar rąk do pracy i poważne bezrobocie. Sytuację tę można jedynie poprawić na drodze intensywnej akcji szkolenia fachowców, tym bardziej, że w niektórych gałęziach przemysłu włoskiego odczuwa się już brak kwalifikowanych pracowników.² Mimo znacznej nadwyżki siły roboczej, dopływ jej z Włoch do pozostałych krajów EWG w ostatnim okresie ustabilizował się na poziomie stosunkowo niskim. Można to tłumaczyć zarówno brakiem kwalifikacji bezrobotnych, jak i tym, że głównie rekrutują się oni z ludności rolniczej, która wykazuje duże przywiązanie do ziemi rodzinnej i bardzo niechętnie emigruje.

W krajach EWG liczba zatrudnionych cudzoziemców w 1964 wynosiła w zaokrągleniu: we Francji — 1 500 tys. osób, w NRF — 1 mln, w Belgii — 100 tys., Luksemburgu — 64 tys. i w Holandii — 45 tys. osób.³ Imigranci zatrudniani są przede wszystkim w rolnictwie, budownictwie, w kopalniach oraz w handlu i transporcie. Należy jednak spodziewać się w najbliższych latach spadku emigracji, spowodowanego wzrostem uprzemysłowienia krajów śródziemnomorskich, z których rekrutują się ci robotnicy. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera odpowiednia polityka zatrudnienia uwzględniająca również właściwą organizację szkolenia robotników i przystosowywania ich do pracy przy istniejącym wyposażeniu technicznym przemysłu i zapotrzebowania na kwalifikowaną siłę roboczą. W wielu krajach zorganizowano specjalne szkolenie robotników dla gałęzi produkcji odczuwających największe zapotrzebowanie na pracowników wykwalifikowanych, a także udziela się pomocy tym, którzy zmuszeni są do przekwalifikowywania się.⁴

W związku z wymienionymi trudnościami zaistniała konieczność stworzenia i skoordynowania polityki zatrudnienia na szczeblu nie tylko poszczególnych krajów, ale i całej Wspólnoty, co zapewniłoby m.in. w większym niż dotychczas stopniu swobodę poruszania się pracowników na terenie EWG oraz wspólną politykę kształcenia i doskonalenia zawodowego.

Art. 48—51 traktatu rzymskiego przewidują swobodę przemieszczania się siły roboczej na obszarze EWG:

„Oznacza to zniesienie wszelkiej dyskryminacji wobec pracowników państw będących członkami Wspólnoty, stosowanej ze względu na obywatelstwo w dziedzinie zatrudnienia, płac oraz innych warunków pracy.” (art. 48, § 2). „Członkowie Wspólnoty popierać będą w ramach wspólnego programu wymianę młodych pracowników” (art. 50).⁵

² Zagadnienie rynku pracy w krajach EWG omawia J. Bartosik, *Rynek pracy w krajach EWG*. „Przegląd Zachodni” nr 1/1964, ss. 71—85.

³ *Recent Economic Developments in Western Europe. Economic Survey of Europe in 1964*. Cyt. za J. Bartosik, *Aktualna sytuacja na rynkach pracy Europy zachodniej*. „Przegląd Zachodni” nr 5—6/1965, s. 221.

⁴ *Manpower Shortages and active manpower policies in Europe in 1964*. „International Labour Review” Vol. 92, July 1965, nr 1, s. 2 i 17.

⁵ *Traktat w sprawie utworzenia EWG*, op. cit., ss. 988—990.

Komisja Europejska, organ wykonawczy Wspólnoty, w celu przezwyciężenia trudności związanych z realizacją powyższych postanowień traktatu opracowała program, który przewidywał ścisłą współpracę między zainteresowanymi instytucjami krajów członkowskich. Program ten kładzie nacisk na utworzenie wspólnego bilansu siły roboczej, który pozwoliłby na odpowiednie wykorzystanie nadwyżek rąk do pracy występujących w pewnych regionach. Dużą rolę ma tu również odegrać realizacja wspólnego programu szkolenia zawodowego.⁶

Nawiązanie ścisłej współpracy między krajami członkowskimi EWG odnośnie do spraw socjalnych, w szczególności polityki zatrudnienia, kształcenia i doskonalenia zawodowego, ubezpieczeń itd., przewiduje art. 118 traktatu oraz cytowany już art. 128.⁷ Realizacji tych zamierzeń służyć ma Europejski Fundusz Społeczny, który rozpoczął swą działalność w 1961 r.⁸ Fundusz ten administrowany jest przez Komisję EWG. Na wniosek państwa członkowskiego można z jego zasobów pokryć 50% wydatków poniesionych przez dane państwo na przeszkolenie zawodowe lub przesiedlanie pracowników. Do końca 1962 r. z Funduszu Społecznego wypłacono jako zwrot kosztów 36 mln dol., z czego około 29 mln przeznaczono na przeszkolenie robotników, a około 7 mln na przesiedlanie pracowników w ramach Wspólnoty.⁹

2. Sposoby szkolenia zawodowego w krajach EWG

Odpowiedzialne czynniki w krajach EWG zdają sobie sprawę z tymczasowego charakteru rozwiązań w zakresie szkolenia dorosłych i dokształcania imigrujących pracowników. Dla zabezpieczenia faktycznej realizacji postulatów dotyczących swobodnego przepływu siły roboczej, konieczne jest odpowiednie przygotowanie zawodowe młodzieży w poszczególnych krajach członkowskich, jeszcze przed jej przystąpieniem do wykonywania pracy. Wymaga to zarówno kształcenia odpowiednio wysokiej liczby młodzieży w pożądanym zawodach, jak i określonej unifikacji tego kształcenia w ramach EWG. Kraje Wspólnoty muszą być w tej sytuacji traktowane jako jednolity rynek pracy, podczas gdy obecne systemy szkolenia zawodowego młodzieży w poszczególnych państwach noszą jeszcze zdecydowanie „narodowy” charakter.

Szkolenie zawodowe młodzieży w krajach EWG odbywa się w państwowych lub prywatnych szkołach zawodowych względnie w przedsiębiorstwach.

W NRF szkolenie zawodowe rozpoczyna się po ukończeniu przez uczniów szkoły podstawowej, a więc w wieku 14—15 lat. Nauka w szkołach zawodowych (*Berufsschule*) trwa 2—3 lat i odbywa się raz lub dwa razy w tygodniu. Istnieje w nich podział na klasy według różnych specjalności zawodowych. Niektórzy uczniowie odbywają równocześnie praktykę w przedsiębiorstwach i dla nich uczęszczanie do szkół zawodowych (obowiązkowe) stanowi teoretyczne pogłębienie i uzupełnienie wiadomości. Koszty szkolenia prowadzonego w zakładach pracy pokrywają przedsiębiorstwa, natomiast szkoły zawodowe finansowane są przez władze komunalne (*Gemeinde*).

Innym typem zakładów kształcenia są szkoły zawodowo-fachowe (*Berufsfachschulen*) finansowane przez państwo. Nauka w nich trwa 1—3 lat. Obejmuje ona głównie żeńskie zawody (pielęgniarstwo, naukę gospodarstwa domowego), a także zawody rzemieślnicze, handlowe i rzemiosł artystycznych.

⁶ H. Bues, *Arbeitsmarkt und Arbeitsmarktpolitik in den Ländern der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft*. „Wirtschaftsdienst” nr 7/1959, ss. 384—385.

⁷ Traktat w sprawie utworzenia EWG, op. cit., ss. 1035—1036 i 1040.

⁸ Art. 123 i 125 traktatu w sprawie utworzenia EWG, tamże, ss. 1037—1039.

⁹ W. Morawiecki, *Organizacje międzynarodowe*. PWN, Warszawa 1965, s. 454.

Szkoły fachowe (*Fachschulen*) kształcą młodzież powyżej 18 roku życia, która posiada już zasadnicze wykształcenie zawodowe. Nauka prowadzona jest w formie kursów (*Lehrgänge*), trwających od pół roku do 3 lat, w pełnym tygodniowym wymiarze godzin lekcyjnych. Absolwenci tych szkół stanowią kadre dla zawodów wymagających wysokich kwalifikacji. Do szkół tego typu zalicza się też szkoły techników (*Technikerschulen*) oraz szkoły inżynierskie (*Ingenieurschulen*)¹⁰. Środki przeznaczone na szkolenie zawodowe w NRF poddawane są stałej kontroli i przystosowywane do gospodarczych potrzeb. Rzemiosło przystosowuje swoje wytyczne szkolenia bieżąco do wymogów zakładów pracy. Wprowadza się również międzyzakładowe warsztaty szkoleniowe i rozbudowuje szkoły fachowe.

Nauka zawodu w Belgii odbywa się w dwóch rodzajach szkół. Szkoły techniczne prowadzą szkolenie praktyczno-techniczne, natomiast uczniowie szkół zawodowych pobierają naukę praktyczno-techniczną. Obydwa rodzaje tych szkół dzielą się na szkoły z całodzienną nauką oraz na szkoły o niepełnym wymiarze godzin.

We Francji, po ukończeniu 7-letniej szkoły podstawowej i 15 roku życia, młodsza 4—5 letnie licea zawodowe (*lycées techniques*), dawniej zwane *collèges d'enseignement technique*) z 2-letnim okresem nauczania. Szkoły takie, jeśli są prowadzone przez przedsiębiorstwa, noszą nazwę ośrodków szkolenia zawodowego (*Centres d'apprentissage*).

Robotników kwalifikowanych dla przemysłu handlu i zawodów specjalnych kształcą 4—5 letnie licea zawodowe (*lycées techniques*), dawniej zwane *collèges techniques*. Podobny charakter posiadają szkoły rzemiosł (*écoles de métiers*), które podlegają izbom rzemieślniczym lub innym stowarzyszeniom zawodowym.

Kształcenie techników odbywa się w państwowych szkołach zawodowych (*écoles nationales professionnelles*), których poziom nauczania jest pośredni między poziomem kolegiów technicznych a wyższych szkół technicznych. Okres nauczania w nich trwa 5 lat.

Przy państwowych liceach technicznych istnieje ponadto możliwość uzyskania stopnia wyższego technika przez przedłużenie okresu nauki o 2 lata.¹¹

Szkolenie zawodowe we Włoszech odbywa się w technicznych szkołach zawodowych względnie w przedsiębiorstwach, które podejmują się szkolenia młodocianych. Tzw. szkoła przygotowująca do zawodu (*Scuola di avviamento professionale*) daje uzupełnienie wykształcenia szkół podstawowych. Przygotowuje ona uczniów do dalszego szkolenia zawodowego I stopnia, w których nauka trwa 2—5 lat. Szkolenie zawodowe II stopnia prowadzą zakłady nauczania technicznego, których celem jest przygotowanie uczniów do wykonywania określonego zawodu. Dużą rolę odgrywa we Włoszech szkolenie terminatorów w przedsiębiorstwach, które powołują także do życia przyzakładowe szkoły i organizują kursy. Szkolenie młodocianych robotników między 14 a 18 rokiem życia odbywa się również w ramach kursów organizowanych przez włoskie ministerstwo pracy. Szkolenie to pogłębia specjalizację i zapewnia przygotowanie fachowe. Organizowane też są wszelkiego rodzaju kursy uzupełniające dla terminatorów.¹²

Ze względu na coraz większe zatrudnienie istnieje we Włoszech konieczność lepszego wykorzystywania potencjału siły roboczej, w czym ważną rolę odgrywa poprawa i modernizacja szkolenia zawodowego, na co też główny nacisk kładzie

¹⁰ M. Boral, M. Suchocki, *Czynniki kształtujące życie kulturalne NRF*. W: NRF, *Monografia Niemiec Współczesnych t. II*, Poznań 1965, ss. 594—595.

¹¹ T. Sosnowski, *Kształcenie zawodowe w krajach wysoko uprzemysłowionych*. PWSZ, Warszawa 1966, ss. 119—124 i 167—174.

¹² *Bericht über die soziale Lage in der Gemeinschaft*. Wyd. EWG-Kommission, September 1958, ss. 37—42.

Włoskie Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej. W tym celu rozszerzono państwowy nadzór inspektorów pracy nad ośrodkami szkolenia zawodowego, wypracowując jednocześnie nowe plany nauczania, które odpowiadają wymogom przemysłu i usług. W 1962 r. weszły w życie nowe rozporządzenia, w myśl których organizowane są kursy dla młodzieży bezrobotnej, doksztalające kursy dla robotników i personelu urzędniczego. Szczególnie południowe tereny Włoch, skupiające dużą liczbę niewykwalifikowanych bezrobotnych, znajdują się w centrum zainteresowania.

W Luksemburgu od 1958 r. istnieje techniczny instytut naukowy (*Institut d'enseignement technique*), do którego należą dwie szkoły kształcące zawodowo:

1) szkoła rzemiosł (*École des arts et métiers*), której celem jest wykształcenie rzemieślników;

2) szkoła techniczna (*École technique*) dla szkolenia techników i inżynierów w specjalnościach: budownictwo, budowa maszyn i elektrotechnika.

Poza wymienionymi istnieje w Luksemburgu państwowa szkoła zawodowa (*École professionnelle de l'Etat*) oraz państwowe ośrodki kształcenia zawodowego (*Centres d'enseignement professionnel de l'Etat*).¹³

Kształcenie zawodowe w Holandii odbywa się w szkołach zawodowych i fachowych dziennych lub wieczorowych względnie w przedsiębiorstwach. Najczęściej uczniowie szkoleni w przedsiębiorstwach pobierają równocześnie naukę w szkołach fachowych.

Poza szkoleniem zawodowym młodzieży istnieje wiele ośrodków kształcących lub doksztalających dla dorosłych. We wszystkich krajach EWG państwo i organizacje zawodowe prowadzą różnego, rodzaju kursy, szkoły wieczorowe itp.¹⁴

3. Ogólne zasady wspólnej polityki szkolenia zawodowego młodzieży

We wszystkich sześciu krajach Wspólnoty ustawowo zagwarantowane jest prawo do wykształcenia podstawowego, ogólnego i zawodowego. Wprowadzono powszechne zwolnienie od opłat za naukę w szkołach i pomoce szkolne dla młodzieży podlegającej obowiązkowi nauczania. W większości krajów członkowskich istnieją też bezpłatne kursy szkoleniowe i przekwalifikowujące oraz wprowadzono zapomogi udzielane młodocianym na doksztalanie w zawodzie.¹⁵

Wydatki na kształcenie zawodowe wykazują we wszystkich krajach EWG stały wzrost. W szeregu państw można zaobserwować, że władze publiczne starają się w coraz większej mierze brać na siebie wydatki związane z kształceniem młodzieży. Dotyczy to głównie subwencji udzielanych prywatnym zakładom szkolnym na pomoce szkolne, stypendia, koszty przejazdów młodzieży do miejsc szkolenia, internatów itp.

Dotychczasowe szkolenie zawodowe młodzieży nastawione jest na zaspokojenie zapotrzebowania na kwalifikowanych pracowników w ramach każdego z państw członkowskich, tymczasem problem szkolenia zawodowego młodzieży ma znaczenie zarówno wewnętrzne dla poszczególnych krajów, jak i w ogóle dla Wspólnoty. Stąd też rozumiała jest konieczność wspólnego ponoszenia kosztów szkolenia w tych krajach. Szczególne znaczenie ma to dla Włoch, które dysponują nadwyżką

¹³ Bericht über die Entwicklung der sozialen Lage in der Gemeinschaft. Wyd. EWG-Kommission, Mai 1959, s. 38.

¹⁴ Bericht über die soziale Lage..., 1958, op. cit., ss. 43—44.

¹⁵ Bericht über die Entwicklung der sozialen Lage in der Gemeinschaft im Jahre 1962. Wyd. EWG-Kommission, Juli 1963, ss. 157—163.

siły roboczej. Nadwyżka ta będzie miała jednak charakter potencjalny (wobec wyraźnego zapotrzebowania na kwalifikowanych pracowników) dopóty, dopóki dorastająca młodzież nie otrzyma odpowiedniego wykształcenia. Rozszerzenie rynku pracy jest też uwarunkowane pewnym ujednoczeniem programu przygotowania zawodowego i zasad egzaminacyjnych. Działalność Wspólnoty ma więc na celu, poprzez dawanie bodźców i koordynację, uzupełnianie działalności państw członkowskich, rozszerzanie wymiany informacji i doświadczeń oraz tworzenie w tej dziedzinie wspólnych ośrodków wiodących.

Realizacja wspólnej polityki szkolenia zawodowego pozwoliłaby również wytyczyć i zainicjować jedną dla całej Wspólnoty politykę zatrudnienia. Biorąc pod uwagę zachodzące przemiany i postęp techniczny, sprawna polityka szkolenia zawodowego — skoordynowana z innymi formami działania EWG (fundusz socjalny i swobodna cyrkulacja) — może wpłynąć w sposób decydujący na mobilność terytorialną i zawodową siły roboczej wewnątrz Wspólnoty.¹⁶

Mimo różnorodnych metod i sposobów przeprowadzania szkolenia zawodowego młodzieży, w poszczególnych państwach członkowskich istnieją zgodne tendencje intensyfikacji tego szkolenia i dostosowania go do postępującego rozwoju techniki i potrzeb.

W dniu 3 X 1961 r. Komisja Europejska wystąpiła z wnioskami dotyczącymi ogólnych zasad wprowadzenia w życie wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Zasady te zostały zaakceptowane przez Radę Ministrów EWG uchwałą z dn. 2 IV 1963 r. Mają one służyć celowi określonemu w art. 128 traktatu rzymskiego, a więc przyczynić się do harmonijnego rozwoju nie tylko poszczególnych państw — członków Wspólnoty, ale i całego Wspólnego Rynku. Zasady te ujęto w 10 punktach.¹⁷

Punkt pierwszy określa istotę prowadzenia wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Dotyczyć ma ona kształcenia dorosłych i młodocianych, którzy wykonują lub zamierzają wykonywać pracę na stanowiskach wymagających kwalifikacji nie wyższych niż średnie. W punkcie tym mówi się również, że ogólne zasady winny umożliwiać każdemu osiągnięcie odpowiedniego wykształcenia przy zapewnieniu wolnego wyboru zawodu, placówki szkolącej, jak i miejscowości późniejszego zatrudnienia.

W drugim punkcie przedstawiono podstawowe cele wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Podkreśla się konieczność stworzenia warunków do zdobycia przez każdego przystępującego do wykonywania określonej czynności zawodowej, niezbędnych fachowych umiejętności i sprawności oraz możliwie najwyższego poziomu wykształcenia. Jako cel wymienia się także popieranie przekwalifikowywania w trakcie pracy zarobkowej i zabezpieczenie poparcia dla każdego w dążeniu do awansu zawodowego. Podkreśla się też, że szkolenie zawodowe winno umożliwić, w oparciu o powszechne nauczanie szkolne, harmonijny rozwój osobowości oraz zdobywanie kwalifikacji odpowiadających wymogom postępu technicznego, jak również rozwojowi społecznemu i gospodarczemu. Wyraźny nacisk położono na unikanie szkodliwych przerw między powszechnym nauczaniem szkolnym a rozpoczęciem szkolenia zawodowego oraz przerw w trakcie szkolenia zawodowego.

W trzecim punkcie wymienia się jako istotne ustalenie ilościowego i jakościowego zapotrzebowania na siłę roboczą, tworzenie ośrodków porad i informacji zawodowej. Winno to doprowadzić do sytuacji, w której każdy zarówno przed wyborem zawodu, w okresie swego kształcenia zawodowego, jak i w czasie całej za-

¹⁶ Memorandum der Kommission über das Aktionsprogramm der Gemeinschaft für die zweite Stufe. Brüssel, Oktober 1962, s. 52.

¹⁷ O. Kersten, *Gemeinsame Berufsausbildungspolitik*. W: *Die EWG als Sozialgemeinschaft*. Europa Union Verlag, Köln 1964, ss. 82—87 i 94—98.

robkowej działalności, miałyby zawsze określoną perspektywę uzyskania odpowiedniego miejsca pracy.

Zgodnie z czwartą zasadą, Komisja EWG może proponować środki, które mogą się okazać potrzebne w trakcie realizacji wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Komisja ma również prowadzić w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi prace badawcze i studia na odcinku szkolenia zawodowego.

Zasady piąta i szоста dotyczą zadań Komisji EWG w zakresie pośredniczenia w upowszechnianiu doświadczeń poszczególnych państw członkowskich i wymiany informacji dotyczących organizacji szkolenia zawodowego w poszczególnych krajach.

Siódma zasada mówi o współdziałaniu państw członkowskich w kształceniu i doksztalcaniu kadry nauczającej oraz roli Komisji EWG w tworzeniu warunków dla rozwoju kształcenia nauczycieli zgodnie z wymaganiami współczesnej techniki i gospodarki.

Ósma zasada dotyczy wspólnej polityki w zakresie wyrównywania poziomu kwalifikacji zawodowych i wymagań stawianych w poszczególnych zawodach w ramach EWG. W miarę potrzeb, Komisja EWG ma wspólnie z państwami członkowskimi ustalać przepisy określające zakres egzaminów końcowych umożliwiających wzajemne uznawanie świadectw końcowych dla poszczególnych stopni wykształcenia zawodowego.

Dziewiąta z zasad zawiera omówienie przedsięwzięć w zakresie szkolenia zawodowego, zmierzającego do wyrównywania popytu i podaży na siłę roboczą w ramach EWG.

Dziesiąta zasada mówi o konieczności uwzględnienia nadzwyczajnych problemów określonych dziedzin gospodarczych lub grup zawodowych. Przedsięwzięcia, mające na celu realizowanie celów wspólnej polityki kształcenia zawodowego, mogą być wspólnie finansowane.

Omówione ogólne zasady prowadzenia wspólnej polityki szkolenia zawodowego uchwalone zostały jednakże przy sprzeciwie ze strony niemieckiego i francuskiego ministra. Odrzucenie tych projektów przez obydwie delegacje pozwala przypuszczać, że w dziedzinie szkolenia zawodowego nie będzie realizowana wspólna polityka państw EWG, lecz jedynie polityka koordynacji określonych wspólnych celów w tym zakresie. W rezultacie nie ma widoków na realizowanie pełnej treści tego programu europejskiego.

4. Kierunki dalszej integracji w dziedzinie szkolenia zawodowego

Dążenia do przyśpieszenia wzrostu ekonomicznego w krajach EWG, realizowane poprzez procesy integracyjne, muszą uwzględnić także wspólną politykę zatrudnienia, a w jej ramach problem przygotowania kadr specjalistów dla różnych gałęzi gospodarki. Wysiłki podejmowane w tym kierunku dotychczas na szczeblu Wspólnoty były dość liczne i spośród nakreślonych w traktacie rzymskim zadań w dziedzinie socjalnej najefektywniej prowadzone.

Wyrazem zainteresowania problemem szkolenia zawodowego na szczeblu Wspólnoty są inicjatywy Komisji EWG w celu utworzenia wspólnych programów dotyczących szkolenia zawodowego, podejmowane coraz intensywniej od czasu zaakceptowania przez Radę Ministrów EWG dn. 2 IV 1963 r. ogólnych zasad wprowadzenia w życie wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Ekspertsi rządowi krajów członkowskich dokonywali wielokrotnie wymiany poglądów na temat środków, jakie winny być podjęte przez Wspólnotę w celu przeprowadzenia realizacji tych zasad.

Komitet Średniofalowej Polityki Gospodarczej (*Ausschuss für Mittelfristige Wirtschaftspolitik*), utworzony w kwietniu 1964 r. z zadaniem opracowania programu ogólnej polityki gospodarczej państw członkowskich oraz instytucji Wspólnoty na okres 1966—70 i koordynacji tej polityki przywiązuje szczególną wagę do problemów związanych z jakościowym i strukturalnym zatrudnieniem. Dotyczy to więc głównie przygotowania zawodowego kadr, stworzenia możliwości przekwalifikowywania oraz orientacji zawodowej. Od 1964 r. możliwości realizowania tych postulatów były wielokrotnie dyskutowane.

W czerwcu 1964 r. Komitet doradczy do spraw szkolenia zawodowego (*Beratende Ausschuss für die Berufsausbildung*) odbył pierwsze posiedzenie poświęcone wypracowaniu programów wspólnej polityki szkolenia zawodowego. Przewodniczący Komitetu Socjalnego przy Komisji EWG, Levi Sandri, podkreślał w swym przemówieniu konieczność współpracy w dziedzinie przygotowania zawodowego kompetentnych instytucji rządowych krajów członkowskich, związków zawodowych i związków pracodawców oraz organów Wspólnoty. Współpraca ta ma być urzeczywistniana przez wymianę informacji i doświadczeń rzeczoznawców.

Komisja EWG zorganizowała w listopadzie 1964 r. w Brukseli kolokwium na temat kształcenia zawodowego, w którym uczestniczyło 150 rzeczoznawców, wśród nich reprezentanci rządów państw członkowskich i przedstawiciele organizacji pracodawców i związków zawodowych. Celem tego kolokwium była wymiana poglądów między rzeczoznawcami na temat przygotowania personelu pedagogicznego oraz przystosowania szkolenia zawodowego do rozwoju gospodarczego i postępu technicznego.¹⁸

Odnosnie do pierwszego z omawianych na kolokwium zagadnień — przygotowania kadr nauczających — dyskutowane były środki jakie można by obrać dla rozszerzenia i poprawienia poziomu szkolenia pedagogów, których brak odczuwają prawie wszystkie kraje Wspólnoty. Problem ten rozpatrywano głównie z punktu widzenia możliwości realizacji jednej z ogólnych zasad wspólnej polityki szkolenia zawodowego, która dotyczy przedsięwzięć związanych ze szkoleniem fachowym i doksztalcaniem personelu pedagogicznego, zwłaszcza na mniej uprzywilejowanych terenach Wspólnoty i na obszarach rozwijających się.¹⁹

W ramach drugiego tematu dyskusji — przystosowania szkolenia zawodowego do rozwoju gospodarczego i postępu technicznego oraz socjalnego — rozpatrywane było wprowadzenie nowych planów nauczania i metod szkolenia, które mogłyby najlepiej sprostać potrzebom rozwijającej się techniki. Dotyczy to zwłaszcza tych dziedzin, w których potrzeby te wystąpiły na skutek utworzenia Wspólnego Rynku. Dlatego też dyskusja objęła m.in. problem przystosowania szkolenia zawodowego do potrzeb rolnictwa i komunikacji, zwłaszcza na płaszczyźnie regionalnej. Na kolokwium poruszano również sprawę odpowiedniej organizacji poradnictwa zawodowego i szkolnego, ułatwiającego orientację młodzieży w możliwościach kształcenia się i w wyborze zawodu.

Rok 1965 szczególnie obfitował w projekty i programy dotyczące omawianej problematyki. Można wymienić chociażby uregulowanie sprawy przeszkolenia zawodowego osób pracujących w sektorze rolnym. Chodzi tu przede wszystkim o kształcenie doradców w ośrodkach informacji oraz przekwalifikowania zawodowego osób zmuszonych do odpowiedniego przystosowania swoich gospodarstw do zmian, jakie zaszły w organizacji rolnictwa. Komisja zgłosiła także wniosek dotyczący przyspieszonego kształcenia zawodowego. Dotyczy to głównie robotników wioskich.²⁰

¹⁸ „Bulletin Europäische Wirtschaftsgemeinschaft” nr 8/1964, s. 42; „Bulletin Europäische Wirtschaftsgemeinschaft” nr 1/1965, s. 46.

¹⁹ „Bulletin EWG” nr 8/1964, s. 42.

²⁰ „Bulletin EWG” nr 1/1965, s. 46.

W maju 1965 r. Komisja EWG uchwaliła dwa programy akcji przeprowadzenia wspólnej polityki kształcenia zawodowego. Pierwszy z nich dotyczył szkolenia zawodowego w ogóle, drugi zaś obejmował prowadzenie szkolenia dla rolnictwa. W celu realizacji tych programów, Komisja podjęła środki, które służą głównie ujednoczeniu szkolenia w ramach Wspólnoty. Dąży się też do wspólnego przygotowania bardziej wykwalifikowanych kadr pedagogicznych i unifikacji szkolenia pedagogicznego. Ułatwia to przemieszczanie się pedagogów na obszarze Wspólnoty²¹.

Szczególną uwagę zwróciła Komisja EWG na zagadnienie właściwej polityki rozwoju regionalnego, która ma na celu zmniejszenie rozpiętości między różnymi regionami Wspólnoty, a także zapobieganie zakłóceniu równowagi w różnych sektorach gospodarki. W pewnych regionach oraz kategoriach pracowniczych występuje niedostateczne zatrudnienie, podczas gdy inne charakteryzuje nadmierne napięcie na rynku pracy. Intensywna polityka strukturalna i regionalna, a przede wszystkim przyśpieszone kształcenie zawodowe i przekwalifikowywanie pracowników może tutaj odegrać decydującą rolę.²² Ważne zadanie ma w tym zakresie do spełnienia Europejskie Biuro Koordynacji, powołane przez Komisję Europejską w 1962 r., którego celem jest ułatwienie w ramach EWG kontaktu między poszukującymi i oferującymi zatrudnienie.

Komisja dąży również do realizowania przewidzianej w art. 118 traktatu rzymskiego ścisłej współpracy między krajami członkowskimi w dziedzinie socjalnej, co ma duże znaczenie dla przeprowadzenia wspólnej polityki w zakresie zatrudnienia. W tym celu utworzono wiele grup roboczych zajmujących się różnymi aspektami problematyki społecznej. Ważną rolę odgrywa tu oczywiście aktywność rządów krajów członkowskich, organizacji zawodowych oraz instytucji EWG. Koordynacja różnorodnych wysiłków podejmowanych przez Komisję sprzyjać ma harmonizacji zagadnień socjalnych na szczeblu Wspólnoty, a przez to poprawie warunków egzystencji i zatrudnienia we wszystkich krajach członkowskich.

Komisja Europejska przedłożyła Radzie projekt reformy Europejskiego Funduszu Socjalnego, który ma być przystosowany do nowych i najbardziej palących zadań oraz zaproponowała rozszerzenie jego kompetencji w celu mobilizacji rezerwy siły roboczej i przekwalifikowywania zawodowego w gałęziach najbardziej potrzebujących wyszkolonych pracowników. Można zaobserwować stały wzrost liczby stypendiów na kształcenie i doksztalcanie zawodowe młodzieży przyznawanych przez Komisję EWG. W 1960 r. przyznano na te cele 70 stypendiów, na rok 1961/62 — już 350. W r. 1962/63 liczba stypendiów zwiększyła się do 1 000, zaś w 1964/65 r. wynosiła już — 1 349.²³

Rezygnowanie z zasady pierwszeństwa narodowych rynków pracy na rzecz wspólnego rynku pracy EWG i prowadzenie wspólnej polityki zatrudnienia ma się przyczynić do osiągnięcia celu nakreślonego w traktacie rzymskim mianowicie harmonijnego rozwoju gospodarki wewnętrznej państw Wspólnoty, a także stałej poprawy warunków życia i zatrudnienia. Niedostatek wykwalifikowanej siły roboczej, stanowiący „wąskie gardło” w krajach członkowskich EWG, stwarza nie tylko konieczność ustalenia wspólnej polityki zatrudnienia, ale przede wszystkim pilną potrzebę jej realizacji. Podstawową rolę w tym zakresie odgrywa urzeczywistnienie programów wspólnej polityki kształcenia zawodowego w krajach EWG.

Maria Seidel

²¹ „Bulletin EWG” nr 7/1965, s. 30.

²² Leon-Eli Troclet, *Elements de droit social européen*. Bruxelles 1963, s. 314.

²³ *Elements d'un bilan de l'année 1964* (cyt. PAP).